

URSZULA LEWARTOWICZ

Pomiędzy lokalnością a międzykulturowością. Wielokulturowe tradycje miasta jako (pre)tekst dla praktyki edukacyjnej

Streszczenie: Artykuł koncentruje się na kategorii wielokulturowości wpisanej w dziedzictwo kulturowe miasta, będącej przyczynkiem dla praktyki edukacyjnej realizowanej w ramach edukacji regionalnej i międzykulturowej. Wielokulturowe tradycje miasta jako przedmiot działań edukacyjnych ujęte zostały w niniejszym tekście jako próba pogodzenia wewnętrznego i zewnętrznego dialogu tożsamościowego, możliwość spotkania zarówno z Innym, jak i samym sobą.

Wskazane idee zaprezentowano w opracowaniu na przykładzie projektu edukacyjnego realizowanego w Lublinie wokół bajki międzykulturowej „O Unijanku – dzielnym chłopcu, który Rzeczpospolitej poznawał kultury”. Bajka powstała z okazji 450. rocznicy zawarcia unii lubelskiej, która dała początek wieloetnicznej, wyznaniowo i narodowo tolerancyjnej Rzeczpospolitej Obojga Narodów. Uwrażliwiająca na wielość i różnorodność kultur, wpisana w kulturowe dziedzictwo Lublina, stanowi przykład działań pomiędzy lokalnością a międzykulturowością.

Słowa kluczowe: lokalność, międzykulturowość, edukacja regionalna, edukacja międzykulturowa, dziedzictwo wielokulturowe, praktyka edukacyjna

Międzykulturowość w lokalności – wprowadzenie

Przedmiotem opracowania jest wielokulturowość w sensie historycznym, odnosząca się do dziedzictwa przeszłości, obecna przede wszystkim w regionalistycznych dyskursach tożsamościowych. W niniejszym tekście wpisana zostanie w obszar praktyki edukacyjnej realizowanej pomiędzy lokalnością a międzykulturowością.

Wielokulturowe dziedzictwo miast stało się w ostatnich latach kategorią niezwykle nośną. Słusznie zauważa Paweł Kubicki, że „to, co kiedyś postrzegane było jako wstydlivy balast, dziś staje się cennym zasobem” (2012, s. 53). Zasobem nie tylko kulturowym, społecznym i gospodarczym, zwiększającym atrakcyjność rynkową i turystyczną miasta, ale również tym edukacyjnym –

rozumianym jako impuls dla międzykulturowości oraz lokalności, jako pretekst dla edukacji regionalnej i interkulturowej.

Przyjmując za Danutą Markowską, że edukacja międzykulturowa „poprzez wnikanie w istotę innych kultur – ich paradygmaty, symbole, instytucje, wzory zachowań– i porównywanie ich z własnym zasobem kulturowym, (...) prowadzić ma do podniesienia na wyższy poziom procesu pozyskiwania i rozwijania własnej tożsamości kulturowej, wzmacniać ma gotowość i umiejętność odpowiedzialnego tworzenia i modelowania kultury własnej grupy społecznej, etnicznej, narodowej, (...) powodować akceptację pluralizmu kulturowego świata i kształtować zdolność odkrywania w różnicowaniu kulturowym jego symbiotycznych właściwości” (Markowska, 1990, s. 109), stwierdzić należy, iż wielokulturowa tożsamość miasta jawi się jako szczególnie efektywny środek do poznania i zrozumienia zarówno siebie, jak i Innych, jako próba pogodzenia wewnętrznego i zewnętrznego dialogu tożsamościowego, o czym w kategorii wyzwań pisze Jerzy Nikitorowicz (2017).

Poprzez łączenie kategorii swojskości i odmienności projekty odwołujące się do wielokulturowych tradycji małych ojczyzn realizują założenia edukacji międzykulturowej, której cele ogniskują się nie tylko wokół problemów związanych ze zróżnicowaniem kulturowym, współlistnieniem i interakcjami, ale również wzmacnianiem własnej tożsamości kulturowej (zob. m.in. Markowska, 1990, ss. 109–117; Szymański, 1995, ss. 89–110; Nikitorowicz, 2003a, 934–941; Nikitorowicz, 2003b, 9–36; Sobecki, 2007).

W związku z powyższym edukacja regionalna ujmowana jest jako pierwszy etap edukacji międzykulturowej. Wyposażając w wiedzę, wzmacniając i uwrażliwiając na rdzenne wartości, pobudza do podejmowania działań na rzecz więzi z małą ojczyzną, która jest światem pierwotnego zakorzenienia. Edukacja regionalna rozwija umiejętności współbycia, współdziałania, zaangażowania w sprawy małej ojczyzny, wzmacniając jednocześnie zaangażowanie na rzecz ojczyzny globalnej (Grzybowski, 2009). Kształtowanie tożsamości, a więc świadomości własnej przynależności do określonej grupy, jak również odrębności od innych, jest – jak zauważa Joanna Szmidt – fundamentem dialogu: „Trzeba bowiem wiedzieć, kim się jest, umieć wyróżnić cechy identyfikacyjne swojej grupy i je zaakceptować, słowem: poznać i zrozumieć swoją kulturę, by wiedzieć, kto i z powodu jakich różnic jest »inny«” (Szmidt, 2004, s. 41).

Budowanie postawy otwartej nie jest możliwe bez poczucia zakorzenienia oraz umiejętności określania własnej odrębności. Każda odrębność wydawać się może wówczas zagrożeniem: „nie znając granicy i obszaru swojej tożsa-

mości, najbezpieczniej jest unikać każdego, kto mógłby zachwiać równowagę w tym niestabilnym świecie” (Wróblewska, 2005, s. 18).

Jednym z najważniejszych czynników wzmacniających i utrwalających tożsamość jest idea narodowego ducha (poza nią Leszek Kołakowski wskazywał również: doświadczenie ciągłości, a więc pamięć historyczną; antycypację – pojmowaną jako ukierunkowanie w przyszłość, umiejscowienie w przestrzeni oraz świadomość określonego początku) (Kołakowski, 1995, ss. 45–55). Jeśli ów „narodowy duch” okazuje się „wielonarodowy”, staje się jednocześnie impulsem dla międzykulturowości, umożliwiając realizację czynników tożsamościowych otwierających na dialog międzykulturowy, wśród których Jerzy Nikitorowicz (2006, ss. 309–319) wskazuje znajomość i uznanie rangi kultury własnej (pozwalające na antycypowanie podobieństw i różnic pomiędzy własną i inną kulturą) oraz internalizację wartości i norm kulturowych (szczególnie tych wspólnych, uniwersalnych, rozwijających postawę empatii i tolerancji).

Wielonarodowy duch Lublina – pretekst miejski

„W przypadku miasta idea wielokulturowości jest wpisana w jego istotę” – pisze Paweł Kubicki – i dodaje, że „miasta zawsze przyciągały ludzi o różnych statusach społecznych, pochodzących z różnych kultur i wyznających różne religie. Siłą rzeczy więc, aby miasto mogło normalnie funkcjonować i rozwijać się, musiały istnieć mechanizmy współpracy i poszanowania ludzi sobie obcych. Innymi słowy, polityka wielokulturowości tworzyła się w lokalnych miejskich społeczeństwach dużo wcześniej, niż została ona oficjalnie zdefiniowana i implementowana do polityki państw” (Kubicki, 2012, s. 54). Z taką też sytuacją mamy do czynienia w przypadku Lublina.

Lublin jest największym miastem wschodniej Polski, usytuowanym na północnym krańcu Wyżyny Lubelskiej, na trasie niegdyśszego szlaku handlowego, który łączył kolonie greckie nad Morzem Czarnym z Morzem Bałtyckim i Europą Zachodnią (Jakimińska, 2008). Prawa miejskie otrzymał w 1317 roku. Bogate tradycje Lublina oraz jego geograficzne usytuowanie uczyniły zeń miejsce spotkania Zachodu ze Wschodem, kulturowy tygiel, ekumeniczną (zgodnie z etymologią grecką) przestrzeń. Wielokrotnie na przestrzeni dziejów miasta dochodziło do styku różnych wartości i idei. Społeczność Lublina tworzyły różnorodne grupy etniczne: Polacy, Żydzi, Rusini, Niemcy, Ormianie, Tatarzy, Romowie, Holendrzy, Włosi, Szkoci, i wiele innych. Wielokulturowe tradycje miasta sięgają w zasadzie jego początków,

jednak bogactwo kulturowej różnorodności ujawniło się szczególnie w czasach świetności Lublina, przypadających na wiek XVI i XVII.

Okres ten związany jest bezpośrednio z zawarciem unii lubelskiej, która dała początek Rzeczypospolitej Obojga Narodów – nierozdzielniemu organizmowi państwowemu, odbiegającemu od nacjonalistycznej interpretacji narodu, charakteryzującemu się wieloetnicznością, kulturową różnorodnością, narodową i wyznaniową tolerancją, pokojowym współistnieniem wielu kultur. Obok dominujących narodowości (Polaków i Litwinów) Rzeczypospolitą Obojga Narodów zamieszkiwali przedstawiciele rozmaitych grup etnicznych, między innymi: Rusini, Żydzi, Niemcy, Tatarzy, Ormianie, Karaimi, Łotysze, Szkoci, Włosi, Węgrzy, Holendrzy.

Nie bez przyczyny mówi się więc o unii polsko-litewskiej jako dziedzictwie europejskim, swoistym archetypie Unii Europejskiej w tworzeniu federacji państw i obywatelskości. W 2019 roku obchodziliśmy 450. rocznicę zawarcia unii polsko-litewskiej. Z tej okazji rok 2019 Uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 20 lipca 2018 roku ustanowiony został Rokiem Unii Lubelskiej. Jubileusz stał się impulsem dla wielu wydarzeń kulturalnych, przypominających rolę zarówno sojuszu, jak i samego Lublina, w kształtowaniu wspólnoty europejskiej. Ożywiony na fali obchodów „wielonarodowy duch” Miasta stał się również pretekstem do powstania książki zatytułowanej „O Unijanku – dzielnym chłopcu, który Rzeczypospolitej poznawał kultury”¹ oraz realizowanych wokół niej działań edukacyjnych.

„O Unijanku...” – pre(tekst) literacki

Książka jest przykładem bajki międzykulturowej, którą definiuje się jako „utwór adresowany do dzieci, którego zadaniem jest uwrażliwienie ich na istniejące odmienności, permanentnie wpisane w każdą rzeczywistość społeczną, we wszystkich wymiarach funkcjonowania człowieka: biologicznym, ekonomicznym, społecznym i kulturowym” (Potoniec, 2011, s. 12). Zadaniem bajki międzykulturowej jest osvajanie z heterogenicznością otoczenia oraz przygotowanie do postrzegania owej różnorodności jako wartości. Bajki międzykulturowe budzić mają ciekawość świata, inicjować chęć spotkania z Innym, kształtować pozytywne wzorce zachowań. Jednocześnie podkreśla

¹ Tekst: Urszula Lewartowicz, ilustracje: Agata Szargot, Lublin 2020: Dzielnicowy Dom Kultury „Bronowice”, ss. 60. Na bazie książki powstało również słuchowisko, dostępne w postaci audiobooka.

się ich rolę w kreowaniu tożsamości dziecka poprzez budowanie zrozumienia rodzimych wartości oraz przynależności do bliskiej grupy – społecznej, narodowej, kulturowej (Potoniec, 2011).

Wszystkie wyżej wymienione cele towarzyszyły procesowi powstawania opisywanej książki, który rozpoczął się pracochłonnej kwerendy tropów wielokulturowych. „O Unijanku – dzielnym chłopcu, który Rzeczpospolitej poznawał kultury” jest trzecią publikacją książkową dla dzieci zainicjowaną i wydaną przez Dzielnicowy Dom Kultury „Bronowice” w Lublinie w ramach cyklu tematycznego „Podróżnik Lubelski”².

Książka napisana została ósmiozgłoskowym wierszem klasycznym. Główny bohater – Unijanek – przyglądając się okolicznościom zawarcia unii lubelskiej, udaje się w podróż po kulturach tworzących dawną Rzeczpospolitą Obojga Narodów. Za sprawą magicznego totemu – międzykulturowej płyty – unosi się na dźwiękach piosenek, docierając na Litwę, Łotwę, do Niemiec, Armenii, Izraela oraz na Ukrainę. W kulturę poszczególnych stacji wprowadzają zamieszczone w książce teksty piosenek, wyznaczając jednocześnie początek kolejnych części opowieści.

Co ważne, do książki dołączona została płyta z piosenkami (w wersji wokalne i instrumentalne – do samodzielnego śpiewania). W nawiązaniu do magicznego atrybutu głównego bohatera otrzymała tytuł „Międzykulturowa płyta”. Znajdujące się na niej piosenki w warstwie muzycznej inspirowane są brzmieniami i melodiami poszczególnych kultur. W warstwie tekstowej nawiązują do różnorodnych tropów kulturowych, między innymi symboli narodowych (np. barw flagi i ich znaczenia), nazw geograficznych i ukształtowania terenu, sztuki narodowej (wybitni twórcy, tańce narodowe, instrumenty ludowe), typowych dla danej kultury zwyczajów, obyczajów i obrzędów. Oto fragmenty dwóch tekstów piosenek:

*Z wiatrem kołyszają się trzy kolory:/ Żółty – zielony – czerwony./
Dumnie powiewa litewska flaga:/ Szlachetność – życie – odwaga.*

[„Pieśń Litewska”].

² Pierwsza publikacja zatytułowana „Lubelskie tajniki okiem Panny Niki” stanowiła wierszowany przewodnik po turystycznych atrakcjach Lublina. Drugą książką była wydana z okazji 700-lecia nadania Lublinowi praw miejskich publikacja zatytułowana „Podróże z histofonem. Stacja Lublin”, będąca zapisem historii miasta od VII wieku po czasy współczesne.

*Nitka pomknęła za igłą./ Śmigłą dość i niedościgłą./
I wywijały hopaki, /Arkany oraz kozaki./
Aż w końcu płaszcz haftowany/ Zwieńczył szalone ich tany.*

[„Piosnka Ukraińska”]

W tajniki poszczególnych kultur wprowadzają Unijanka bohaterowie, których spotyka podczas swoich podróży. Schemat opisu bohaterów jest jednolity w całej książce, stanowiąc nie tylko ogólny rys charakterologiczny postaci, ale przede wszystkim jedną ze strategii „przemycania” tropów kulturowych (charakterystyczne imiona, nazwy geograficzne, potrawy narodowe itp.). Oto przykłady takich charakterystyk:

Imię bohaterki: Ina./ Pseudo: <Wyrazista mina>./ Hobby: jazda na rowerze./ Urodzona: w Hanowerze./ Muzyk: Jan Sebastian Bach./ Danie: goloneczka (ach!)/ Przyjaciele: Kurt i Lotta./ Motto: nie stwierdzono motta.

Imię bohaterki: Ruta./ Hobby: izraelska nuta./ Przyjaciele: Aron, Sara./ Pseudo: <Psiara i kociara>./ Danie: cymes oraz pikle./ Cecha: żwawa (wręcz niezwykle)./ Zamieszkała: Kefar Sawa./ Motto: ludzie i zabawa.

Wspólnie z przedstawicielami poszczególnych narodowości główny bohater odwiedza najważniejsze dla danej kultury miejsca, poznaje atrakcje turystyczne i obiekty architektoniczne, próbuje narodowych potraw, uczestniczy w lokalnych i narodowych świątach, odwiedza jarmarki, wykonuje narodowe tańce, słucha ludowych pieśni, poznaje podstawowe zwroty w obcych językach.

Tekst dopełniają ilustracje stanowiące wizualizację zarówno samych bohaterów, jak i poszczególnych tropów kulturowych. Niektóre z nich opatrzone zostały dodatkowymi komentarzami (definiującymi np. skomplikowane nazwy narodowych potraw). Komentarze pojawiają się również w odniesieniu do występujących w tekście obcych zwrotów językowych (przybliżając ich znaczenie, sposób wymowy oraz oryginalną pisownię).

Osobną narrację w książce stanowi „Notatnik Estery” (matki głównego bohatera), do którego Unijanek kilkakrotnie sięga w czasie swojej międzykulturowej podróży, poznając najważniejsze fakty historyczne na temat unii polsko-litewskiej oraz Rzeczypospolitej Obojga Narodów.

Finałowa scena książki toczy się w Lublinie, do którego przybywają wszyscy bohaterowie, po to „aby poznać ów gród, który/ złączył niegdyś ich kultury”. Tym razem to oni występują w roli zwiedzających i wraz z Unijankiem

poznają najważniejsze atrakcje turystyczne miasta. Głównym celem ich podróży jest Muzeum Lubelskie na Zamku w Lublinie, a konkretnie znajdujący się tam obraz Jana Matejki „Unia Lubelska” powstały dla upamiętnienia wydarzenia.

W opracowaniach metodycznych podkreśla się, że bajki międzykulturowe powinny być wstępem do rozmów z dziećmi oraz do aktywizujących działań twórczych. Jak zaznacza Katarzyna Potoniec (2011), ze względu na walory poznawcze oraz rozległą tematykę, bajki wykorzystuje się w ramach zajęć szkolnych oraz pozaszkolnych, a możliwość uzupełnienia bajek o działania artystyczne (muzyczne, plastyczne, ruchowe itd.) podnosi ich atrakcyjność. Na uwagę zasługują więc wszelkie działania realizowane w ramach międzykulturowej edukacji nieformalnej, która dzięki swojej metodyce stwarza warunki twórczego uczenia się od Innych oraz z Innymi (Kożyczkowska, Młynarczuk-Sokołowska, 2018), szczególnie zaś te z obszaru animacji międzykulturowej, stanowiącej – ze względu na swą specyfikę – pomost między lokalnością a międzykulturowością (zob. Świdzińska, 2013, ss. 87–97; Frindt-Bajson, 2012; Nikitorowicz, 2020, ss. 72–84).

Również w przypadku opisywanej książki tekst stał się pretekstem do animacyjnych działań w ramach organizowanych przez Dzielnicowy Dom Kultury „Bronowice” rodzinnych spotkań „Poranki Muzyczne”. Były to animacyjno-teatralne wydarzenia budowane wokół poszczególnych części publikacji – każdy „Poranek” poświęcony był odrębnej kulturze. Dzieci mogły wysłuchać fragmentów książki w interpretacjach aktorów, wspólnie zaśpiewać międzykulturowe piosenki, obejrzeć międzykulturowe bajki i animacje związane z daną grupą etniczną oraz prezentacje filmowe przybliżające typowe dla danej kultury obiekty historyczno-turystyczne, spróbować swoich sił w narodowych tańcach, wreszcie tworzyć wspólnie rozmaite pamiątki z podróży (m.in. pocztówki i etniczną biżuterię).

W zgodzie z fabułą książki, podczas ostatniego „Poranka Muzycznego” na scenie pojawili się wszyscy bohaterowie, aby wraz z Unijankiem oraz uczestnikami spotkania poznawać Lublin. Zwieńczeniem projektu było wspólne wykonanie finałowej piosenki z „Międzykulturowej płyty”, akcentującej siłę różnorodności. Piosenka nosi tytuł „Algebraiczny blues”, a jej refren brzmi następująco:

Ponad kultury i ponad chmury/
Wspólnie wznosimy ręce do góry./
Algebraiczny już słyhać blues:/
Minus i minus równa się plus.

Lokalność w międzykulturowości – zakończenie

Finałowa scena książki uwypukla kluczową kategorię edukacji międzykulturowej, którą jest „właściwa postmodernizmowi »nieredukowalna różnica«, dotycząca odmienności istniejących między ludźmi różnych ras, narodowości, kultur, wierzeń, poglądów, preferencji, cech osobowych itp. Różnicę traktuje się tu nie jako wartość samą w sobie, lecz jako cechę konstytutywną istoty ludzkiej oraz czynnik, którego różnicujące działanie wiedzie do złożonych dla bytu następstw. Nie chodzi tu już (jak w edukacji wielokulturowej) o zacieranie różnic po ich uprzednim uwypukleniu i — często także — napiętnowaniu, lecz o uświadamianie sobie i innym ich istnienia, istoty oraz realnej wartości” (Grzybowski, 2007, s. 64).

Wpisana w lokalność wielokulturowość stanowi istotny edukacyjnie impuls dla rozwijania kompetencji międzykulturowej, która – jak podkreśla Hanna Komorowska (1999, s. 20) – budzi oraz wzmacnia świadomość podobieństw i różnic pomiędzy własną oraz innymi kulturami, prowokuje refleksję nad nowymi zjawiskami kultury, z poszanowaniem tradycji i sposobów bycia przedstawicieli innych kultur, buduje empatię oraz rozumienie innych perspektyw, stymuluje praktyczne wykorzystanie wiedzy do świadomego analizowania kultury własnej, tradycji, zwyczajów oraz sposobów myślenia, rozwija tolerancję i szacunek wobec innych, kształtuje umiejętność rozwiązywania konfliktów.

Skutkiem edukacji międzykulturowej jest, zdaniem Jerzego Nikitorowicza (2007, s. 48), świadoma solidarność ogólnoludzka, kształtowana nie tylko poprzez przezwyciężanie skłonności do zamykania się w sferze indywidualnych wartości oraz własnej kultury na rzecz otwarcia i zrozumienia innych, szacunku względem różnic pojmowanych jako czynnik rozwojowy, budzenie potrzeb zauważania i poznawania Obcego/Innego, kształtowanie wrażliwości i zdolności współdziałania, ochronę przed deformacjami oraz uproszeniami w obrazie Innego; inicjowanie ciągłej wymiany doświadczeń w procesie realizacji programów edukacyjnych. Owa świadoma solidarność ogólnoludzka będąca efektem edukacji międzykulturowej ujawnia się również w poznaniu i zrozumieniu siebie – własnych korzeni, kultury i ojczyzny.

Zaprezentowany w niniejszym opracowaniu projekt edukacyjny pokazuje, że lokalność i międzykulturowość mogą i powinny iść ze sobą w parze, że spotkanie z Innym zawsze musi zostać poprzedzone spotkaniem z samym sobą, a z kolei poznanie Innego jest impulsem do autopoznania. Obydwa

rodzaje spotkań uzupełniają się wzajemnie i napędzają. Przypomnieć należy, iż taka komplementarność w ujmowaniu celów edukacji regionalnej i międzykulturowej charakterystyczna jest dla koncepcji edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego (zob. m.in. Torowska, 2008; 2011, ss. 78–86; 2016, ss. 309–320).

Wielokulturowe tradycje miasta są więc nie tylko pretekstem do rozwijania kompetencji międzykulturowych, ale również do pielęgnowania i wzmacniania identyfikacji lokalnej. Potwierdzają to rezultaty badań naukowych (zob. m.in. Lewicka, 2005, ss. 109–117; Stefaniak, Bilewicz i Lewicka, 2017, ss. 217–225) jasno pokazujące, że odkrywanie wielokulturowych historii miejsca wzmacnia tożsamość lokalną oraz pozytywny stosunek emocjonalny do małej ojczyzny. Dialog z innymi kulturami uświadamia odrębność i wartość, stanowi istotny czynnik rozwoju kultury własnej (Dyczewski, 1996, ss. 11–38).

Bibliografia

- Dyczewski, L. 1996. Naród podmiotem kultury. W: Dyczewski, L. red. *Tożsamość polska i otwartość na inne społeczeństwa*. Lublin: Redakcja Wydawnictw KUL, ss. 11–38.
- Frindt-Bajson, A. red. 2012. *TransAnima – między edukacją a animacją międzykulturową*. Warszawa: Zakład Graficzny UW.
- Grzybowski, P. 2007. Edukacja w warunkach zróżnicowania kulturowego. *Przegląd Pedagogiczny*. 1, ss. 57–68.
- Grzybowski, P.P. 2009. *Edukacja europejska – od wielokulturowości ku międzykulturowości*. Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
- Jakimińska, G. 2008. *Lublin*. Lublin: Wydawnictwo Pietrzak.
- Kołakowski, L. 1995. O tożsamości zbiorowej. W: *Tożsamość w czasach zmiany. Rozmowy w Castel Gandolfo*. Kraków: Znak, ss. 45–55.
- Komorowska, H. 1999. *Metodyka nauczania języków obcych*. Warszawa: Fraszka Edukacyjna.
- Kożyczkowska, A. i Młynarczuk-Sokołowska, A. 2018. *Kulturowe konteksty dzieciństwa. Szkice antropologiczno-pedagogiczne*. Gdańsk: Wydawnictwo Naukowe Katedra.
- Kubicki, P. 2012. Pomiedzy pamięcią i historią. Polskie miasta wobec wielokulturowego dziedzictwa. *Pogranicze. Studia Społeczne*. XX, ss. 53–66.
- Lewartowicz, U. 2020. *O Unijanku – dzielnym chłopcu, który Rzeczpospolitą poznawał kultury*. Lublin: Dzielnicowy Dom Kultury „Bronowice”.

- Lewicka, M. 2005. Ways to make people active: Role of place attachment, cultural capital and neighborhood ties. *Journal of Environmental Psychology*. **25**, pp. 381–395.
- Markowska, D. 1990. Teoretyczne podstawy edukacji międzykulturowej. *Kwartalnik Pedagogiczny*. **4**, ss. 109–117.
- Nikitorowicz, J. 2003a. Edukacja międzykulturowa. W: Pilch, T. red. *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak”, ss. 934–941.
- Nikitorowicz, J. 2003b. Wartości etnosu jako podstawa kształtowania tożsamości wielokulturowej, podłoże konfliktów kulturowych i cel edukacji międzykulturowej. W: Lewowicki, T., Ogrodzka-Mazur, E. i Gajdzica, A. red. *Świat wartości i edukacja międzykulturowa*. Cieszyn – Warszawa: UŚ – Filia w Cieszynie, WSP ZNP w Warszawie, ss. 9–36.
- Nikitorowicz, J. 2006. Tożsamość jako twórczy wysiłek podmiotu otwierający na dialog międzykulturowy. W: Nikitorowicz, J., Halicki, J. i Muszyńska, J. red. *Kultury narodowe na pograniczach*. Białystok: Wydawnictwo Uniwersyteckie „Trans Humana”, ss. 309–319.
- Nikitorowicz, J. 2007. *Kreowanie tożsamości dziecka. Wyzwania edukacji międzykulturowej*. Gdańsk: GWP.
- Nikitorowicz, J. 2017. *Etnopedagogika w kontekście wielokulturowości i ustawicznie kształtującej się tożsamości*. Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
- Nikitorowicz, J. 2020. Międzykulturowość. W: Kubinowski, D. i Lewartowicz, U. red. *Kompetencje kluczowe animatorów kultury i ich kształcenie*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, ss. 72–84.
- Potoniec, K. 2011. Bajki w edukacji międzykulturowej. W: Młynarczuk-Sokołowska, A., Potoniec, K. i Szostak-Król, K. red. *Przygody Innego. Bajki w edukacji międzykulturowej*. Białystok: Fundacja Edukacji i Twórczości, Fundacja Uniwersytetu w Białymstoku UNIVERSITAS BIALOSTOCENSIS, ss. 12–13.
- Schmidt, J. 2004. Dialog w edukacji międzykulturowej. *Edukacja i Dialog*. **8**, ss. 40–47.
- Sobecki, M. 2007. *Kultura symboliczna a tożsamość. Studium tożsamości kulturowej Polaków na Grodzieńszczyźnie z perspektywy edukacji międzykulturowej*. Białystok: Wydawnictwo Uniwersyteckie „Trans Humana”.
- Stefaniak, A., Bilewicz, M. i Lewicka, M. 2017. The merits of teaching local history: Increased place attachment enhances civic engagement and social trust. *Journal of Environmental Psychology*. **51**, pp. 217–225.

- Szymański, M.S. 1995. Od pedagogiki dla cudzoziemców do pedagogiki międzykulturowej w Republice Federalnej Niemiec, czyli modernizm i postmodernizm. W: Nikitorowicz, J. red. *Edukacja międzykulturowa. W kręgu potrzeb, oczekiwań i stereotypów*. Białystok: Wydawnictwo Uniwersyteckie „Trans Humana”, ss. 89–110.
- Świdzińska, A. 2013. Animacja międzykulturowa w dialogu paradygmatów „różnicy” i współistnienia. W: Kubinowski, D. i Lewartowicz, U. red. *Animacja kultury. Współczesne dyskursy teorii i praktyki*. Lublin: Wydawnictwo Makmed, ss. 87–97.
- Torowska, J. 2008. *Edukacja na rzecz dziedzictwa kulturowego: aspekty teoretyczne i praktyczne*. Kraków: UJ.
- Torowska, J. 2011. Edukacja na rzecz dziedzictwa kulturowego: zarys koncepcji i aspekty międzykulturowe. W: Cudowska, A. red. *Kierunki rozwoju edukacji w zmieniającej się przestrzeni społecznej: księga jubileuszowa dedykowana profesorowi doktorowi habilitowanemu Michałowi Balickiemu*. Białystok: Wydawnictwo Uniwersyteckie „Trans Humana”, ss. 78–86.
- Torowska, J. 2016. Rozważania o istocie dziedzictwa niematerialnego – współczesne konteksty edukacyjne: pedagogika miejsca i wprowadzanie w kulturę jako szansa na odkrywanie tożsamości. W: Kwiecińska, M. red. *Niematerialne dziedzictwo miasta: muzealizacja, ochrona, edukacja*. Kraków: Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, ss. 309–320.
- Wróblewska, U. 2005. Edukacja pogranicza kulturowego. *Edukacja i Dialog*. 2, ss. 16–19.

Between localism and interculturalism. Multicultural traditions of a town as a (pre)text for educational practice

Abstract: The article focuses on the category of multiculturalism inscribed in the cultural heritage of the city, which is a contribution to the educational practice realized within the framework of regional and intercultural education. The multicultural traditions of the city as a subject of educational activities are presented in this text as an attempt to reconcile the internal and external dialogue of identity, the possibility of meeting both the Other and oneself.

These ideas are exemplified here by an educational project realized in Lublin and associated with an intercultural fairy tale „O Unijanku – dzielnym chłopcu, który Rzeczpospolitej poznawał kultury”. The fairy tale was created on the occasion of the 450th anniversary of the Union of Lublin, which gave birth to the multiethnic, confessional and nationally tolerant Polish-Lithuanian Common-

wealth. Such sensitization to the multitude and diversity of cultures inscribed in the cultural heritage of Lublin is an example of actions between locality and interculturality.

Keywords: localism, interculturalism, regional education, intercultural education, multicultural heritage, educational practice

Translated by Urszula Lewartowicz